

Методичні вказівки
до практичних занять з дисципліни
«Сучасні педагогічні технології у закладах вищої освіти»
для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої
освіти всіх спеціальностей

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

Методичні вказівки
до практичних занять з дисципліни
«Сучасні педагогічні технології у закладах вищої освіти»
для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої
освіти всіх спеціальностей

Вінниця
ВНТУ
2022

Рекомендовано до видання Методичною радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № 5 від 20.01.2022 р.)

Рецензенти:

В. А. Петрук, доктор педагогічних наук, професор

І. В. Віштак, кандидат технічних наук, доцент

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Сучасні педагогічні технології у закладах вищої освіти» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти всіх спеціальностей денної та заочної форми навчання [Електронний ресурс] / Уклад. І. В. Хом'юк, С. А. Кирилащук, В. В. Хом'юк. – Вінниця : ВНТУ, 2022. – 52 с.

У методичних вказівках наведено основні теоретичні відомості, завдання для самостійної роботи до практичних занять з дисципліни «Сучасні педагогічні технології у закладах вищої освіти» та рекомендовану літературу. Методичні вказівки розроблено відповідно до навчальної програми дисципліни «Сучасні педагогічні технології у закладах вищої освіти».

Розраховані для здобувачів третього рівня вищої освіти всіх спеціальностей денної та заочної форми навчання.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Загальні відомості про дисципліну.....	5
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	6
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Тематика практичних занять.....	9
Практичне заняття №1. Сучасні технології навчання у ЗВО, їх мета та завдання. Особливості запровадження інноваційних педагогічних технологій у сучасному ЗВО.....	9
Практичне заняття №2. Традиційні та інноваційні технології активізації навчання у вищій школі: порівняльний аспект. Інноваційні педагогічні технології у ЗВО	12
Практичне заняття №3. Інноваційна діяльність педагога. Складові інноваційної компетентності педагога.....	16
Практичне заняття №4. Технології розвивального, проблемного навчання. Традиційні та інноваційні технології активізації навчання у вищій школі: порівняльний аспект.....	22
Практичне заняття №5. Вимоги та принципи організації освітнього процесу за модульною технологією навчання. Організація модульно-рейтингового та кредитно-модульного навчання у вищій школі як педагогічні інновації	27
Практичне заняття №6. Технології інтерактивного навчання (групова робота, групові тренінги, «мозкова атака» та ін.) Ігрові технології навчання	32
Практичне заняття №7. Метод проєктів як різновид інноваційних педагогічних технологій. Поняття про педагогічне проєктування як універсальну освітню технологію. Технології дослідницького (евристичного) навчання у вищій школі.....	37
Практичне заняття №8. Інформаційні технології навчання. Авторські моделі навчання.....	42
Список використаних джерел	49

ВСТУП

Інформаційно-технічні, технологічні, медіа-комунікативні революції, які відбуваються в сучасному суспільстві зумовлюють кардинальні зміни соціуму та формують нову науково-освітню картину світу, в якій знання стають референтною цінністю. Це, в свою чергу, вимагає відповідного стилю мислення, передбачає появу нового рівня грамотності – технологічної грамотності, переглядає зміст та методи надання освіти. Все це детермінує постійну працю над засобами організації освітнього процесу, методами трансляції знань, технологіями побудови занять з тієї чи іншої дисципліни.

Педагогічна підготовка майбутніх докторів філософії має орієнтуватися на діяльнісні та інноваційні технології у ЗВО, застосування новітніх засобів трансляції інформації задля подолання цифрового розриву між викладачем та студентами, оволодіння ситуативними та проектними технологіями, в основі яких лежить взаємодія, обговорення, аргументація, діалог, а також врахування особливостей розвитку окремого студента.

У сучасній структурі педагогічної освіти майбутніх докторів філософії найважливіше місце належить озброєнню їх системою знань в галузі освіти та педагогіки, вміннями і навичками практичної діяльності, розвитку у них професійного мислення, створення потреби у неперервній самоосвіті, що є важливим чинником у формуванні загальних та спеціальних (фахових) компетентностей. Більш широке запровадження «навчання через практику» дає можливість як педагогічній так і фаховій підготовці майбутніх докторів філософії набути рис «практичного теоретизування» під час як лекційних так і практичних занять з дисципліни «Сучасні педагогічні технології у закладах вищої освіти». В основу здобуття студентом знань покладене виконання практичних дій у реальних чи штучно створених ситуаціях, а також формування здатності передавати знання і особистий досвід таким шляхом, який сприяє взаємодії, обговоренню, діалогу, аргументації.

Методичні вказівки написані авторами на основі практичного досвіду, накопиченого у Вінницькому національному технічному університеті під час викладання дисциплін «Вища математика» та «Сучасні педагогічні технології у закладах вищої освіти» з використанням інноваційних технологій.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітні програми, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3		Обов'язкова	
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1	1
Індивідуальне науково-дослідне завдання — контрольна робота для студентів заочної форми навчання, реферати з окремих тем курсу та доповіді на щорічну науково-теоретичну конференцію викладачів, співробітників та студентів ВНТУ		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3,6	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		Не передбачені	Не передбачені
		Самостійна робота	
		58 год.	78 год.
		Вид контролю: диф.залик	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робочу програму навчальної дисципліни «Сучасні педагогічні технології у закладах вищої освіти» складено з урахуванням вимог освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії.

Мета викладання навчальної дисципліни полягає в тому, щоб надати здобувачам ґрунтовних знань з теорії та історії педагогічних технологій, засвоєння сучасних технологій освітнього процесу та формування готовності до їхнього практичного використання у ЗВО; розвиток у здобувачів педагогічних професійних компетентностей, педагогічної майстерності, що уможливають інноваційний характер діяльності у вищій освіті; формування компетентностей необхідних для застосування сучасних педагогічних та інформаційних технологій для забезпечення освітнього процесу.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- розкриття сутності інноваційних тенденцій розвитку сучасної педагогічної освіти, забезпечення розуміння педагогічної технології як цілісної та динамічної системи;
- ознайомлення здобувачів з ознаками та типологією педагогічних технологій, формами і методами навчання та виховання за сучасними педагогічними технологіями, які необхідні майбутньому фахівцю для творчого планування освітнього процесу;
- оволодіння інноваційними технологіями, інноваційними навичками в галузі науково-дослідної, освітньої, науково-методичної, управлінської діяльності;
- засвоєння здобувачами провідних тенденцій розвитку педагогічних технологій у ЗВО, основ інноваційного підходу як передумови технологізації вищої освіти.

Контрольні заходи

Поточний та підсумковий контроль знань студентів проводиться шляхом фронтального, індивідуального чи комбінованого опитування студентів під час лекційного заняття, контрольних робіт, колоквиумів, тестування, заліку.

На позааудиторну роботу виноситься вивчення окремих проблем курсу, написання рефератів та контрольних робіт (для студентів заочної форми навчання), підготовка до лекційних занять, колоквиумів, тестування, заліку, виконання індивідуальних науково-дослідних завдань (підготовка доповідей на щорічну науково-технічну конференцію викладачів, співробітників та студентів ВНТУ).

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади сучасних технологій в системі вищої освіти

Тема 1. Сучасні технології навчання у ЗВО, їх мета та завдання. Особливості запровадження педагогічних технологій у сучасному ЗВО

Технологічний підхід в освітньому процесі. Сутність понять «технологія», «освітня технологія», «педагогічна технологія». Історичний та теоретичний аспекти педагогічної технології. Класифікації педагогічних технологій. Різні підходи до класифікації педагогічних технологій у освітній практиці. Особистісно орієнтована освіта і технології. Гуманістична спрямованість освітніх технологій. Педагогіка співробітництва. Процес функціонування сучасних педагогічних технологій. Перспективи та проблеми впровадження нових педагогічних технологій у ЗВО.

Тема 2. Інноваційні педагогічні технології у ЗВО. Загальні засади педагогічної інноватики

Інноваційність як ознака сучасного розвитку ЗВО. Інноваційні тенденції розвитку сучасної освіти. Педагогічна інноватика у структурі наукового знання. Історія виникнення інноваційного навчання. Структура педагогічної інноватики, класифікація педагогічних нововведень у ЗВО. Інноваційні процеси у системі вищої освіти. Традиційне та інноваційне навчання: порівняльний аналіз.

Тема 3. Інноваційна діяльність педагога

Особливості інноваційної педагогічної діяльності. Антиінноваційні бар'єри у професійній діяльності педагога та способи їх подолання. Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість педагога. Структура готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Розвиток інноваційної поведінки педагога.

Тема 4. Інноваційні технології активізації навчання у ЗВО

Проблеми втілення освітньої технології у ЗВО. Предметно орієнтовані технології. Особистісно-орієнтовані технології навчання у ЗВО. Партнерські технології (технологія співпраці). Організація проблемного навчання. Види інтенсивних технологій. Особливості застосування кейс методу при підготовці студентів до інноваційної діяльності. Модель лекційного заняття в традиційній формі та активній формі. Функції і роль студентів при проведенні лекційного заняття в активній формі. Модель семінарського заняття в активній формі. План проведення семінарського заняття в активній формі. Метод «Портфоліо» у структурі самостійної роботи студентів.

Змістовий модуль 2. Технологічний підхід та засоби його реалізації в освітньому процесі ЗВО

Тема 5. Технологія модульного навчання

Особливості та принципи модульних технологій. Поняття навчального модулю. Дидактичне забезпечення модульного навчання. Організація навчання за модульною технологією. Методологічні аспекти організації кредитно-модульної та модульно-рейтингової технології навчання. Модульно-тьюторна система підготовки спеціалістів. Технологія ситуаційного навчання (кейс-метод).

Тема 6. Інтерактивні та ігрові технології. Специфіка використання креативних технологій у ЗВО

Психолого-педагогічна сутність інтерактивних технологій навчання у ЗВО. Інтерактивні технології кооперативного та колективно-групового навчання. Порівняльний аналіз колективних та групових способів навчання. Технології ситуативного моделювання. Технології опрацювання дискусійних питань. Креативні технології як наукова категорія. Види та класифікація креативних технологій. Особливості застосування інноваційних методів навчання у ЗВО (прийоми ейдетики, метод «мозкового штурму», емпатії, інверсії, синектики, вільних асоціацій, метод кейсів та ін.). Технології розвитку критичного мислення. Методика проведення дидактичних ігор у контексті педагогічних інновацій. Синанон-метод як засіб підготовки до професійної діяльності в системі «людина-людина». МікрОВикладання, як інноваційний метод навчання студентів магістратури у ЗВО.

Тема 7. Проектна технологія, технології дослідницького (евристичного) навчання як різновиди інноваційних педагогічних технологій

Суть проектної технології навчання у ЗВО. З історії виникнення проектної технології. Типологізація (класифікація) педагогічних проектів у ЗВО. Готовність викладача до створення та реалізації навчального проекту. Практичні етапи роботи над навчальним проектом. Захист та оцінювання проектів. Особливості організації дослідницьких проектів студентів. Мета, завдання, понятійний апарат дослідницької технології. Рівні дослідницького навчання у кредитно-модульній системі організації освітнього процесу. Основні компоненти навчально-дослідної діяльності студентів: мотиваційний, змістовий, організаційний, процесуальний, технічний, комунікаційний, результативний.

Тема 8. Інформаційні технології навчання

Нові інформаційні технології (НІТ) навчання, їх характеристика. Інформаційна компетентність викладача як умова ефективного формування інформаційно-освітнього простору. Телекомунікаційні

технології. Технології дистанційного навчання. Вебінар як форма інформаційних технологій у вищій школі. Інтернет як комунікаційне середовище. Мультимедіа – новий засіб соціокультурних комунікацій. Комп’ютерні технології навчання в кредитно-модульній системі. Методи використання комп’ютерних технологій в освітньому процесі ЗВО: мультимедійні лекції, інтерактивні практичні роботи, інтерактивні дискусії, студентські роботи, презентації, інтерактивні навчальні програми, програми-тести, електронна література. Електронна пошта. Системи телеконференцій. Створення середовища для навчання. Роль викладача у процесі навчання студентів із застосуванням інформаційних технологій, його готовність до інновацій.

4.ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття №1

Сучасні технології навчання у ЗВО, їх мета та завдання. Особливості запровадження інноваційних педагогічних технологій у сучасному ЗВО

Навчальна мета заняття: сформувати уявлення про поняття «технологія», «освітня технологія», «педагогічна технологія», традиційне та інноваційне навчання, навчитися класифікувати освітні технології навчання.

Кількість годин: 2 години

Питання для обговорення

1. Сутність поняття «технологія», «освітня технологія», «педагогічна технологія».
2. Історичний та теоретичні аспекти педагогічної технології.
3. Сутність і особливості педагогічної технології.
4. Класифікація освітніх технологій навчання.
5. Традиційне та інноваційне навчання: порівняльний аналіз.
6. Критерії ефективності технологій навчання.
7. Проблеми впровадження та готовності викладача до імплементації новітніх технологій.

Теоретичний довідник

В основі тлумачення терміну «технологія» лежать грецькі корені: «techne» – мистецтво та «logos» – наука, тобто можна визначити «технологію» як науку про мистецтво. У науковій літературі чимало праць, в яких можна знайти визначення поняття «технологія». Наприклад, у психологічному словнику «технологія» трактується як сукупність засобів,

методів і прийомів, що застосовуються у різних видах діяльності і гарантують одержання передбачених результатів. В свою чергу, педагогічна технологія – це певна система дій, що поєднує в собі розробку та процесуальне втілення компонентів педагогічного процесу, що вимагає від викладача творчості та майстерності задля забезпечення запланованого результату навчання.

Термін «освітня технологія» варто застосовувати під час розгляду, в цілому, всього освітнього простору. Освітні технології (ОТ) відбивають загальну стратегію розвитку освіти. Їхнє призначення – прогнозування розвитку освіти, його проектування, передбачення результатів, а також визначення відповідних освітнім цілям стандартів (концепції виховання й навчання, освітні закони, освітні системи). Якщо ОТ відбивають стратегію розвитку освіти, то педагогічні технології (ПТ) висвітлюють шляхи її втілення в освітньому процесі за допомогою запровадження моделей цього процесу й тотожних моделей управління ним.

Досить часто поняття «технологія навчання» (ТН) ототожнюють із педагогічними технологіями. Але між ними існує суттєва відмінність, а саме: технологія навчання відображає певну траєкторію засвоєння конкретного навчального матеріалу в межах вивченого предмету.

С. У. Гончаренко визначає технологію навчання як галузь застосування системи наукових принципів до програмування процесу навчання, які допускають їх оцінювання. Ця галузь орієнтована, більшою мірою, на студента (учня), а не на предмет вивчення, на перевірку виробленої практики (методів і техніки навчання) в ході емпіричного аналізу й широкого використання аудіовізуальних засобів у навчанні, визначає практику в тісному зв'язку з теорією навчання.

У психологічному словнику, зазначено, що технологія навчання – системний спосіб організації навчання, що ґрунтується на діяльнісному підході викладання і засвоєння знань, умінь та навичок з урахуванням технічних та людських ресурсів і їх взаємодії та забезпечує оптимальну побудову та реалізацію освітнього процесу. Якщо розглянути технологічний підхід в освітньому середовищі, то в ньому мають місце: навчальні технології; виховні технології; технології управління.

Розглянемо співвідношення понять «методика» та «технологія навчання». Поняття «методика» в перекладі з грецької означає сукупність методів. Проте його зміст є подвійним: а) сукупність методів; б) наука про методи навчання. Поняття «технологія навчання», на відміну від методики, відображає не просто процес передачі інформації, а процес навчання, виховання (від постановки мети до проектування конкретних результатів діяльності).

Отже,

- методика – це певні системно об'єднані методи та прийоми, що використовуються викладачем в процесі навчання того чи іншого предмету;

- технологія навчання – це спроектований процес навчання, який систематично і послідовно реалізовується на практиці, управління яким здійснюється за допомогою системи засобів із діагностикою поточних результатів.

Визначальним фактором ефективного використання нових інноваційних технологій є знання і навички викладача, що стосуються застосування й інтеграції цих технологій у ході навчання. Серед цілей сучасної новатики поряд з універсальними (розвиток інтелектуальних здібностей, гуманізація, доступність освіти), визначається і ряд специфічних – комп'ютерна грамотність, інформаційне забезпечення освіти (база даних і знань), індивідуалізована освіта на основі нових комп'ютерних технологій навчання.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке освітня, педагогічна, дидактична технологія?
2. Чому сучасні умови розвитку суспільства висувають нові вимоги до педагогічних технологій?
3. Виберіть та аргументуйте правильний варіант взаємозв'язку понять «освітні технології», «педагогічні технології», «технології навчання», «педагогічна техніка».
4. Поясніть поняття «технологічність в освіті».
5. Чи існує зв'язок між технологією і майстерністю педагога?
6. Визначте спільне і відмінне у поняттях «педагогічна система», «методика», «педагогічна технологія», «інноваційна технологія».
7. Як Ви бачите процес технологізації виховання у сучасній школі?
8. Які, на Вашу думку, негативні та позитивні впливи мають технологічні засоби навчання?

Завдання для самостійної роботи

Опрацювати навчальний матеріал з питань «Інтегративно-синергетична модель педагогічної технології» та «Основні підходи до класифікації педагогічних технологій».

Індивідуально науково-дослідне завдання

Розробка власного варіанту класифікації освітніх технологій.

Рекомендована література

1. Вітвицька, С. С. Практикум з педагогіки вищої школи: навч. посіб. / С. С. Вітвицька. – К.: ЦНЛ, 2005. – 396 с.

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2015. – 304 с.
3. Інноваційні технології в освітньому процесі / І. В. Хом'юк, В. А. Петрук, О. А. Голюк, В. В. Хом'юк : Монографія, Вінниця: ВНТУ, 2020. – 88 с.
4. Мухіна, С. А. Нетрадиційні педагогічні технології у навчанні / С. А. Мухіна. – К.: Академія, 2012. – 123 с.
5. Нісімчук, А. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. /А. Нісімчук, О. Падалка, О. Шпак. – К., 2000. – С. 9 – 15.
6. Хом'юк, І. В. Зміст та структура курсу «Сучасні педагогічні технології у вищих навчальних закладах» для підготовки докторів філософії / І. В. Хом'юк // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. – Миколаїв : Миколаївський нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, 2018. – Вип. 2(61). – С. 304–310.
7. Фіцула, М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М. М.Фіцула. – К. : Академвидав, 2014. – 456 с.

Практичне заняття №2

Традиційні та інноваційні технології активізації навчання у вищій школі: порівняльний аспект. Інноваційні педагогічні технології у ЗВО

Навчальна мета заняття: сформувати уявлення про поняття «інноваційність», «педагогічна інноватика», визначити структуру педагогічної інноватики, навчитися класифікувати педагогічні нововведення у ЗВО.

Кількість годин: 2 години

Питання для обговорення

1. Інноваційність як ознака сучасного розвитку ЗВО.
2. Інноваційні тенденції розвитку сучасної освіти.
3. Педагогічна інноватика у структурі наукового знання.
4. Структура педагогічної інноватики, класифікація педагогічних нововведень у ЗВО.
5. Інноваційні процеси у системі вищої освіти.

Теоретичний довідник

Терміни «*традиційне* (нормативне) навчання» та «*інноваційне* навчання» запропоновані групою вчених у доповіді Римському клубу (1978), який звернув увагу світової наукової громадськості на неадекватність принципів традиційного навчання вимогам сучасного суспільства до особистості, її пізнавальних можливостей. Інноваційне навчання орієнтоване на формування готовності особистості до

динамічних змін у соціумі за рахунок розвитку здібностей до творчості, різноманітних форм мислення, а також здатності до співробітництва з іншими людьми.

Інноваційне навчання – це навчальна та освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості. «Система освіти створюється для людини, функціонує і розвивається в її інтересах, слугує повноцінному розвитку особистості і в ідеалі її призначення – щастя людини» (І. Зязюн).

Інновацію в освіті трактують як:

- процес створення, поширення й використання нових засобів, спрямованих на зміну структури та якості освітнього процесу;
- нові або модифіковані ідеї, процеси та засоби, які в об'єднанні покликані вдосконалити освітній процес;
- нестандартний розв'язок педагогічних проблем із залученням творчих, оригінальних шляхів вирішення.

Інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно нового стану.

Інновація освіти – цілеспрямований процес часткових змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог.

Отже, інновації у вищій школі передбачають:

1) організацію науково-дослідницьких та навчально-методичних робіт з проблем професійної освіти; 2) вивчення, узагальнення та поширення кращого вітчизняного, європейського та світового досвіду в цій сфері; 3) організацію і проведення конференцій, семінарів, круглих столів, тренінгових курсів з інноваційних методик викладання гуманітарних дисциплін у непрофільному ЗВО. Головна мета – це поліпшення якості навчання шляхом активізації навчальної діяльності, стимулювання активної самостійної роботи студентів, а також створення умов для здорової конкуренції.

На думку В. Сластьоніна, в структурі інноваційної діяльності можна виділити три рівні:

- 1) рефлексія – осмислення особистістю власної пошуково-творчої діяльності;
- 2) креативно-перетворювальна діяльність;
- 3) співпраця.

Нововведення, як педагогічне поняття, означає введення нового в навчально-виховну, освітню діяльність. Часто воно стосується використання нових методів, способів дій, засобів, нових концепцій, реалізації навчальної літератури, нових навчальних програм, засобів виховання тощо.

Нині створюється нова педагогіка, характерною ознакою якої є *інноваційність* – здатність до оновлення, відкритість новому. *Нововведення* як педагогічне поняття означає введення нового в навчально-виховну, освітню діяльність. Це може бути використання нових методів, способів дій, засобів, нових концепцій, нових навчальних програм, засобів виховання тощо.

Поняття *педагогічне нововведення* означає зміни, спрямовані на покращення і розвиток виховання й освіти.

К. Ангеловські виділяє, що для певної класифікації нововведень потрібно враховувати такі критерії:

- 1) сферу, галузь, в якій здійснюються нововведення в: а) змісті освіти; б) технології; в) організації; г) системі управління; д) освітній екології;
- 2) спосіб виникнення новаторського процесу;
- 3) широта і глибина новаторських заходів: масові, значні, глобальні, систематичні, радикальні, фундаментальні, стратегічні, суттєві, глибинні; частинні, незначні;
- 4) основа виникнення нововведень: зовнішні; внутрішні.

У педагогіці поняття «інновація» вживають у таких значеннях:

- форма організації інноваційної діяльності;
- сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на розв'язання актуальних проблем виховання і навчання з позицій особистісно-орієнтованої освіти;
- зміни в освітній практиці;
- комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень;
- результат інноваційного процесу.

Аналіз наукових досліджень дозволив визначити *інноваційну педагогічну технологію* (ІПТ) як:

- 1) об'єднання якісно нових складових педагогічної системи (форм, методів, засобів, технологій), що спрямовані на підвищення ефективності освітнього процесу;
- 2) запровадження в практичній роботі креативних ідей, методик, методів і засобів професійних дій педагога, що спрямовані на весь процес навчання, починаючи від мети і до очікуваних результатів.

У структурі ПТТ, Г. Селевко виділяє три основні компоненти:

- 1) концептуальна основа;
- 2) змістова частина навчання (цілі, зміст);
- 3) організаційно-процесуальна частина (організація навчального процесу; методи та форми навчальної діяльності студентів (учнів); методи та форми роботи викладача (вчителя); діяльність викладача (вчителя) з управління процесом засвоєння матеріалу; діагностика навчального процесу).

До основних ПТТ відносяться: технології групової навчальної діяльності, індивідуалізації процесу навчання, особистісно зорієнтованого та проектного навчання, ігрові, дослідницькі, інтегровані, мультимедійні та мережеві технології навчання.

Запитання для самоконтролю

1. Якими є вимоги до освітнього рівня фахівців сучасного інноваційного простору?
2. Який педагог потрібен сучасному закладу вищої освіти?
3. Розкрийте специфіку інноваційного навчання та його роль у розвитку самоцінності особистості.
4. Охарактеризуйте критерії педагогічних інновацій.
5. Чим зумовлена важливість співробітництва і співтворчості як характерних рис інноваційності у процесах навчання і виховання?

Практичне завдання

1. Підготувати презентацію на одну із обраних проблем теми.
2. Проведення мозкової атаки: «Які, на Вашу думку, доцільні стимули для залучення студентів до наукової, самостійної роботи?»

Завдання для самостійної роботи

На підставі аналізу та узагальнення навчально-методичної літератури:

- 1) сформулювати принципи проектування та конструювання професійно-орієнтованих технологій;
- 2) заповнити таблицю «Критерії технологічності педагогічної технології»;
- 3) заповнити таблицю «Сутнісні відмінності професійно-орієнтованих технологій навчання у закладі вищої освіти»;
- 4) розробити схему «Методика роботи викладача під час відбору і структурування навчального матеріалу».

Індивідуально науково-дослідне завдання

1. Розробка і презентація власного визначення поняття «інновація».
2. Розробка методичних аспектів реалізації інноваційних технологій.

Рекомендована література

1. Бистрова, Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України /Ю.В. Бистрова //Право та інноваційне суспільство. –№ 1 (4). –2015. – С. 27–28.
2. Дичківська, І. Інноваційні педагогічні технології: наук.-метод. посібник / І. Дичківська. – К., 2014. – С. 7– 55.
3. Зайченко, І. Педагогіка: навч. Посібник / І. Зайченко . – Чернігів, 2003. – 528 с.
4. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / [авт. кол.: П. Ю. Саух, О. Є. Антонова та ін. ; за ред. П. Ю. Сауха]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 443 с.
5. Педагогічні технології: теорія та практика /За ред. М. В. Гриньової. – Полтава, 2014. – 220 с.
6. Прокопів, Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.
7. Туркот, Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.
8. Чепіль, М. Педагогічні технології: навчальний посібник / М. Чепіль, Н. Дудник. – К.: Академвидав, 2012. –224 с.

Практичне заняття №3

Інноваційна діяльність педагога. Складові інноваційної компетентності педагога

Навчальна мета заняття: сформувати уявлення про поняття «інноваційна діяльність», «інноваційна компетентність», визначити структуру інноваційної компетентності педагога.

Кількість годин: 2 години

Питання для обговорення :

1. Особливості інноваційної педагогічної діяльності.
2. Антиінноваційні бар'єри у професійній діяльності педагога та способи їх подолання.
3. Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість педагога.
4. Структура готовності до інноваційної педагогічної діяльності.
5. Розвиток інноваційної поведінки педагога.

Теоретичний довідник

Дослідження багатьох учених (Н. Кузьміна, В. Сластьоніна А. Щербакова та ін.) доводять, що в освітньому процесі виявляють себе такі взаємопов'язані функції інноваційної діяльності викладача:

- а) діагностична;
- б) орієнтаційно-прогностична;
- в) конструктивно-проектувальна;
- г) організаторська;
- д) інформаційно-пояснювальна;
- є) комунікативно-стимуляційна;
- ж) аналітико-оцінна;
- з) дослідницько-творча.

Діагностична функція (від грец. diagnosis – розпізнавання, виявлення) педагогічної діяльності пов'язана з розпізнаванням і вивченням істотних ознак освіченості, їх комбінування, форм вираження як реалізованих цілей освіти. Оцінка знань, умінь, навичок, вихованості, розвитку студента дає змогу глибше вивчити протікання освітнього процесу, встановити причини, що перешкоджають досягненню бажаного ступеня розвитку рис і якостей особистості; визначити фактори, які сприяють успішному здійсненню цілей освіти. Діагностика можлива за умови спостережливості педагога, за наявності уміння «вимірювати» знання, уміння, навички, вихованість і розвиток студента, правильно діагностувати педагогічні явища.

Орієнтаційно-прогностична функція. Управління педагогічним процесом передбачає орієнтацію на чітко представлений у свідомості кінцевий результат. Знання суті і логіки педагогічного процесу, закономірностей вікового та індивідуального розвитку студентів дозволяють прогнозувати (грец. prognosis – передбачення розвитку чогось, що базується на певних даних), як студенти сприйматимуть матеріал, перебуваючи під впливом життєвих уявлень, який студентський досвід буде прийнятний глибшому проникненню у суть явища, що вивчається; що саме студенти зрозуміють неправильно. Педагогічне прогнозування передбачає також бачення тих якостей студентів, які можуть бути сформовані за певний проміжок часу.

Конструктивно-проектувальна функція діяльності викладача органічно пов'язана з орієнтаційно-прогностичною. Її суть у конструюванні та проектуванні змісту освітнього процесу, у виборі способів організації діяльності студентів, які найповніше реалізують зміст і викликають захоплення студентів спільною діяльністю. Вона вимагає від педагога вміння переорієнтовувати цілі і зміст освіти та виховання на конкретні педагогічні завдання; враховувати потреби й інтереси студентів, можливості матеріальної бази, власний досвід та інше; визначити основні і другорядні завдання на кожному етапі педагогічного процесу; добирати види діяльності, підпорядковані визначеним завданням; планувати систему

діяльності студентів; планувати індивідуальну роботу зі студентами з метою розвитку їхніх здібностей, творчих сил і обдарувань; відбирати зміст, форми, методи і засоби педагогічної діяльності в їхньому оптимальному поєднанні; планувати систему прийомів стимулювання активності студентів; планувати способи створення особистісно-розвивального середовища.

Організаторська функція діяльності педагога потребує умінь залучати студентів до різних видів діяльності й організовувати діяльність як групи, колективу, так і студента зокрема. Для цього педагогу необхідно вміти розвивати в студентів стійкий інтерес до навчання, праці та інших видів діяльності, формувати потребу в знаннях, озброювати основами наукової організації освітнього процесу; організовувати соціально орієнтовані етичні, трудові, естетичні, екологічні, спортивні та інші виховні справи; розвивати в студентів ініціативу планувати спільну роботу, вміти розподіляти доручення, проводити інструктаж, координування спільної діяльності; створювати спеціальні ситуації для здійснення вихованцями моральних вчинків.

Інформаційно-пояснювальна функція діяльності викладача спричинена базуванням навчання і виховання на інформаційних процесах. Оволодіння знаннями, світоглядними і морально-етичними ідеями є найважливішою умовою розвитку і формування особистості студента. Викладач виступає не лише організатором педагогічного процесу, а й джерелом наукової, світоглядної і морально-етичної інформації. Тому, велике значення у професійній підготовці викладача має глибоке знання предмету, який він викладає, науково-світоглядне переконання педагога. Від того, як сам викладач володіє навчальним матеріалом, залежить якість його пояснення, глибина змісту, логіка викладу, наповненість яскравими деталями і фактами.

Комунікативно-стимуляційна функція педагогічної діяльності пов'язана з великим впливом, що його здійснює на студентів особистість викладача, його моральна культура, вміння встановлювати і підтримувати доброзичливі відносини з студентами, власним прикладом спонукати їх до активної навчально-пізнавальної, трудової та інших видів діяльності. Ця функція включає прояв любові до студентів, теплоту і турботу про них, що в поєднанні характеризує стиль гуманних взаємовідносин. Сучасність досить гостро ставить проблему професійного росту викладача, його сумлінної роботи над підвищенням свого наукового рівня і набуттям рівня моральної досконалості.

Аналітико-оцінна функція діяльності викладача пов'язана з необхідністю аналізувати результат освітнього процесу, виявляти у ньому

позитивні сторони і недоліки, порівнювати досягнуті результати з поставленими цілями і завданнями, зіставляти й критично осмислювати результати, вносити необхідні корективи в педагогічний процес, вести пошуки шляхів його вдосконалення, ширше використовувати передовий педагогічний досвід для якісного зросту своєї діяльності.

Дослідницько-творча функція педагогічної діяльності має два рівні. Суть першого полягає у творчому застосуванні відомих педагогічних і методичних ідей у конкретних умовах навчання і виховання. Другий рівень пов'язаний з осмисленням і творчим розвитком того нового, що виходить за межі відомої теорії, певною мірою збагачуючи її. Ерудований викладач володіє найновішими методиками та педагогічними технологіями.

Професійно зумовлені вимоги до викладача ЗВО виражаються термінами «професійна придатність» і «професійна готовність». Під *професійною придатністю* розуміють сукупність психічних і психофізіологічних особливостей людини, які необхідні для досягнення успіху в обраній професії. Під *професійною готовністю* – психологічну, психофізіологічну, фізичну готовність (тобто професійну придатність) та науково-теоретичну і практичну підготовку педагога.

Упровадження нової ідеї, проекту або технології часто наштовхується на різні перешкоди – антиінноваційні бар'єри.

Антиінноваційні бар'єри (франц. *barriere* – перешкода, перепона) – зовнішні або внутрішні перешкоди, які заважають здійсненню інноваційної діяльності.

До зовнішніх бар'єрів належать:

– соціальні бар'єри (несумісність нового з наявним досвідом і цінностями, прийнятими в суспільстві; стереотипи мислення педагогічного співтовариства);

– організаційні бар'єри (протидія керівних органів освіти втіленню нововведень; відсутність координаційних центрів з розроблення та впровадження педагогічних інновацій);

– методичні бар'єри (брак методичного забезпечення нововведення, недостатня проінформованість у галузі педагогічної інноватики);

– матеріально-технічні бар'єри (навантаження педагогів, побутові умови, рівень заробітної платні).

До внутрішніх бар'єрів належать психологічні (особистісні) бар'єри, які приховують глибинні особистісно-професійні проблеми.

Психологічні бар'єри – психічні стани, що виявляються в неадекватній пасивності педагога, яка заважає здійснювати інноваційну діяльність.

У педагогічному середовищі найчастіше проявляються організаційно-психологічні, соціально-психологічні, когнітивно-психологічні бар'єри.

В організаційно-структурній системі управління інноваційними процесами доцільно виділити три рівні: загальнодержавний; регіональний; рівень навчального закладу.

Основні завдання готовності викладачів до інноваційної діяльності в системі полягають в тому, щоб:

- допомогти кожному викладачеві у розвитку його ціннісних орієнтацій і гуманістичної спрямованості, які визначають загальний підхід до реалізації актуальних проблем сучасної вищої освіти;
- надати можливість усвідомити методологію вирішення професійно-педагогічних проблем, яка ґрунтується на гуманістичній парадигмі;
- розкрити перед викладачем способи побудови конкретних концепцій роботи ЗВО, враховуючи своєрідність умов їхньої діяльності;
- віднайти способи реалізації концептуальних схем у досвіді діяльності, особливо в організації дослідно-експериментальної роботи;
- орієнтувати викладача на осмислення ним результатів педагогічних нововведень, сприяти виробленню критеріїв їх оцінки і самооцінки.

Структура готовності до інноваційної діяльності може бути представлена також як сукупність таких компонентів:

- 1) професійна придатність;
- 2) професійна підготовленість;
- 3) особистісні характеристики викладача;
- 4) професійна компетентність педагога.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте особливості інноваційної діяльності педагога.
2. Яку роль відіграє педагогічний експеримент в педагогічній діяльності?
3. У чому полягає цінність передового та новаторського досвіду для педагога?
4. Назвіть складові інноваційної компетентності педагога.
5. Охарактеризуйте компоненти готовності педагога до інноваційної діяльності.

Завдання для самостійної роботи

Опрацювати навчальний матеріал та на підставі аналізу та узагальнення навчально-методичних джерел:

- 1) сформулювати поради викладачеві щодо організації особистісно-зорієнтованого навчання студентів;
- 2) заповнити таблицю «Характеристики особистісно-зорієнтованого підходу до організації навчання у вищій школі»;
- 3) сформулювати основні принципи використання особистісно-зорієнтованих технологій навчання у вищій школі.

Практичне завдання

1. Продовжіть речення: «Сучасний педагог, крім високих моральних та методичних якостей, повинен володіти...».
2. Розташуйте в порядку зростання важливості, на Вашу думку, формування педагогічних функцій сучасного педагога.
3. Напишіть портрет педагога-новатора, з роботою якого Ви знайомі.

Індивідуально науково-дослідне завдання

Розробити програму формування індивідуального стилю діяльності педагога.

Рекомендована література

1. Дичківська, І. М. Інноваційні педагогічні технології. / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2015. – 304с.
2. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. Для студ. вищих технічних навчальних закладів [Електроний ресурс]. / [Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х. Ш.; наук. ред. Арістова А. В.; упорядн. словника Волобуєва С. В.]. – К. : НТУ, 2017. – 172 с. – Режим доступу: <https://ukreligieznavstvo.wordpress.com/2019/01/18/itn/>, вільний (дата звернення: 26.02.2022) . – Назва з екрана. – Мова укр.
3. Прокопів, Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник /Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.
4. Педагогічні технології: теорія та практика /За ред. М. В. Гриньової. – Полтава, 2014. – С. 33 – 47.
5. Стрельников, В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.
6. Туркот, Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.

Практичне заняття №4

Технології розвивального, проблемного навчання. Традиційні та інноваційні технології активізації навчання у вищій школі: порівняльний аспект

Навчальна мета заняття: сформуванню уявлення про технології активізації навчання у вищій школі, визначити відмінності між традиційними та інноваційними технологіями.

Кількість годин: 2 години

Питання для обговорення

1. Проблеми втілення освітньої технології у ЗВО. Предметно-орієнтовані технології. Особистісно-орієнтовані технології навчання у ЗВО.
2. Організація проблемного навчання у вищій школі.
3. Технології розвивального навчання у вищій школі.
4. Види інтенсивних технологій. Особливості застосування кейс методу під час підготовки студентів до інноваційної діяльності.
5. Модель лекційного заняття в традиційній формі та активній формі.
6. Функції і роль студентів під час проведення лекційного заняття в активній формі.
7. Модель семінарського заняття в активній формі. План проведення семінарського заняття в активній формі.
8. Метод «Портфоліо» у структурі самостійної роботи студентів.

Теоретичний довідник

Серед трьох найбільш узагальнених видів технологій (за Підласим І. П.) визначено: продуктивну (предметно-орієнтовану): у центрі – навчальний предмет, і процес будується «від предмета»; предмет – процес здійснюється і «від студента», і «від предмета».

Головне місце в предметно-орієнтованій (продуктивній) технології відводиться навчальному матеріалу, засвоєння його – головна мета навчання. Панівна схема процесу педагогічної діяльності: «матеріал - студент - результат». Предметно-орієнтована технологія безжальна до студентів, але гарантує високий рівень навчання, основний критерій якого – досягнення запланованих цілей у встановлені терміни і на заданому рівні.

У центрі особистісно-орієнтованої технології – студент. Матеріал слугує доповненням до студента. Мета – розвивати особистість, а не опанувати предмет. Показник навчання – не кількість і якість засвоєння, а прогрес особистості: розвиненість, розкріпачення власного «Я», самопізнання, самовизначення, самостійність і незалежність суджень та ін. Освітній процес будується «від студента», і якщо той не бажає вчитися,

процес стискується, деформується або ж припиняється сам собою. Кількості і якості конкретних знань, умінь особливого значення не надається. Основний критерій – задоволення потреб особистості, створення умов для самореалізації.

Особистісний підхід стає властивим ринковим відносинам. Декларація його в педагогіці співпраці перетворилася в певний стиль відносин в демократичній школі: до студента стали ставитися позитивно, поважати його прагнення, думки і навіть помилки, адже вільну людину, захищену демократичними правами і свободами, не можна примусити терпіти професійну некомпетентність педагога, не кажучи вже про грубощі або неправильно обраний стиль спілкування. Особа, яка сама будує власну освітню траєкторію, стає вже небезособовим об'єктом педагогічного процесу, а головною дійовою особою, заради задоволення потреб якого цей процес здійснюється. Ця технологія в зіставленні з іншими – економніша, енергозберігаюча для викладачів та студентів, тому і має таку назву. Проте ця технологія є найменш продуктивною. Основу її становить ідея особистісно-орієнтованого навчання. Студент має можливість самостійно вибирати для вивчення навчальні предмети, встановлювати рівень їхнього освоєння (початковий, середній, підвищений або високий), вчитися у відповідності зі своїми потребами, силами і можливостями, рухатися в навчанні власним темпом, вчитися з оцінками або без них, запрошувати собі в помічники різних викладачів. Терміни можуть бути теж нерегламентовані.

Технології співробітництва (партнерська технологія) передбачає оптимальне поєднання предметно орієнтованого і особистісно-орієнтованого навчання. Педагог однаково дбає як про засвоєння навчального предмета, так і про розвиток особистості. Його наміри полягають у тому, щоб студенти винесли максимум конкретних знань, умінь, розуміння загальних закономірностей у поєднанні з розвитком власного «Я», особистісними оціночними судженнями, іншими необхідними людині якостями.

Програма навчання за технологією співпраці багатопланова, а її реалізація – справа надзвичайно важка, адже треба поєднати складну науку з тонкою духовної матерією, діяти так, щоб кожен студент став навченим, особистісно розвиненим, задоволеним. Ця технологія – важка з точки зору практичної реалізації. Три групи завдань: навчити, розвинути, виховати – об'єднані генеральною метою забезпечення розвитку та виховання, з одного боку, і створення умов для самореалізації особистості – з іншого, вимагають від педагога найвищого професіоналізму.

До технологій на основі активізації та інтенсифікації діяльності студентів належать ігрові технології, проблемне навчання, програмоване навчання. До технологій на основі ефективності організації та управління процесом навчання належать технології диференційованого навчання, технології індивідуалізації навчання, ІКТ технології.

Проблемне навчання – це така організація процесу навчання, сутність якої полягає в утворенні в освітньому процесі проблемних ситуацій.

Сучасна вища освіта вбачає головним своїм завданням «озброєння» майбутніх фахівців методологією творчого перетворення світу. Процес творчості охоплює насамперед відкриття нового: нових об'єктів, знань, проблем і методів розв'язання цих проблем. У зв'язку з цим проблемне навчання як творчий процес є процесом розв'язання нестандартних науково-навчальних завдань нестандартними методами.

Проблемна ситуація в навчанні – це пізнавальна трудність, для подолання якої студенти мають здобути нові знання або докласти інтелектуальних зусиль. Проблемна ситуація, що усвідомлюється та приймається студентами до розв'язання, перетворюється у проблему. Проблема, в якій зазначено параметри та умови розв'язання, переходить у проблемну задачу чи проблемне завдання. Проблемні завдання принципово відрізняються від тренувальних. Мета останніх – не пошук нового способу розв'язання, а закріплення відомого студентам методу. Тому, проблемним можна назвати навчання розв'язання нестандартних завдань, у ході якого студенти засвоюють нові знання, здобувають нові уміння та навички.

Під час створення проблемних ситуацій слід дотримуватися певних умов:

1. Викладач дає студентам практичне чи теоретичне завдання, під час виконання якого вони мають здобути нові знання чи способи дій за темою.

Це завдання: 1) базується на знаннях, що вже мають студенти; 2) знання, що необхідно засвоїти, мають містити невідому загальну закономірність чи спосіб дії, без з'ясування якої (якого) завдання виконати неможливо; 3) виконання завдання має викликати в студентів потребу в здобутті невідомих знань, тобто у них повинен з'явитися інтерес як мотив їхніх дій.

Проблемне завдання, що ставиться перед студентами, має відповідати їхнім інтелектуальним можливостям: бути досить складним, але водночас можливим до розв'язання завдяки тим навичкам мислення, які сформовано у студентів, володінню ними узагальненим способом дій та достатнім рівнем знань.

Пропонуючи проблемне завдання, викладач має урахувати реальний рівень знань студентів.

Особливості інтенсивних технологій полягають у:

- використанні прийомів, які активізують свідомі та підсвідомі процеси психіки для створення різноманітної та міцної мовної бази;
- розробці завдань, які мотивують спілкування;
- оптимальній організації колективної взаємодії студентів між собою та викладачем.

Педагогічну технологію, поширену на Заході під назвою «кейс-метод», вважають початком подолання кризи освіти в сучасному світі. Мета методу кейс-стаді – поставити студентів у таку ситуацію, коли їм необхідно буде прийняти рішення. Кейс – це події, які реально відбулися в певній сфері діяльності і є основою для проведення обговорення в академічній групі під керівництвом викладача. У більшості випадків під час використання кейсу учасникам попередньо надається можливість ознайомитись із переліком обставин, підґрунтям яких, є реальні чи уявні ситуації.

Кейс-технологія передбачає певні етапи, завдання, методи, форми роботи. Існують такі варіанти застосування методу кейсів:

1. Діагностика проблеми.
2. Діагностика однієї чи кількох проблем та напрацювання учасниками шляхів їх вирішення.
3. Оцінка учасниками існуючих дій стосовно вирішення проблеми та її наслідків.

Класичний варіант моделі ситуаційного навчання має наступну логіку:

I етап – індивідуальне вивчення студентами тексту ситуації (як правило, позааудиторно);

II етап – формулювання викладачем основних питань з кейсу, вступне слово викладача;

III етап – об'єднання студентів у творчі групи;

IV етап – робота студентів у складі творчої групи;

V етап – презентація «рішень» кожної творчої групи;

VI етап – загальна дискусія, запитання, виступи з місця;

VII етап – виступ викладача, його аналіз ситуації та процесу її обговорення;

VIII етап – підсумки й оцінювання якості роботи студентів із кейсом.

Запитання для самоконтролю

1. Опишіть модель проведення лекційного завдання в традиційній та активній формах.

2. Складіть порівняльну характеристику проведення лекційного заняття в активній та пасивній формах.
3. Розкрийте причини труднощів при викладання в активній формі навчання.
4. У чому позитивні аспекти проведення занять в активній формі навчання.
5. Особливості використання особистісно-орієнтованих технологій у ЗВО.
6. Які види інтенсивних технологій Вам відомі?
7. У чому суть проблемного навчання у ЗВО.
8. Назвіть характерні особливості педагогіки співпраці.
9. Спільне і відмінне між кейс-технологіями та партнерськими технологіями.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати навчальний матеріал з питання «Ключові ідеї розвивального навчання».
2. Дати тлумачення висловів: «Розвивальне навчання має орієнтуватися на «зону найближчого розвитку»» (Л. Виготський) та «Розвиток особистості людини полягає в якісній зміні її діяльності».

Практичне завдання

1. Розробити 3 варіанти творчих ситуацій для конкретно обраної теми, використовуючи елементи розвиваючого навчання.
2. Проаналізуйте навчальні заняття, які запам'яталися. Чому саме ці заняття, а не інші? Вам було цікаво? Ви брали активну участь у різних формах роботи на занятті? Що пізнали? Чого досягли? Що для себе відкрили?
3. Скласти детальний план нестандартного заняття з обраної теми (конспект-презентація навчального заняття до теми технічної дисципліни або конспект семінарського заняття).

Індивідуально науково-дослідне завдання

Розробити конспект заняття з елементами проблемного навчання до теми технічних дисциплін. Навести приклади проблемних ситуацій для конкретно обраної теми.

Рекомендована література

1. Дичківська, І. М. Інноваційні педагогічні технології / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 3-тє видання, виправлене. – 2015. – 304 с.

2. Комар, О. Теорія і практика застосування інноваційних інтерактивних технологій в руслі концепції розвитку педагогічної освіти / О. Комар, О. Комар // Зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини. – Умань, 2018. – Вип. 1. – С. 130-140.
3. Педагогічні технології: теорія та практика / За ред. М. В. Гриньової. – Полтава, 2014. – С. 33 – 47.
4. Пехота О. М. Особистісно-орієнтована освіта і технології. [Електронний ресурс]: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2000/7-1-4.pdf>
5. Стрельніков, В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельніков, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.
6. Чепіль, М. Педагогічні технології: навчальний посібник / М. Чепіль. – К.: Академвидав, 2012. – 224 с.

Практичне заняття №5

Вимоги та принципи організації освітнього процесу за модульною технологією навчання. Організація модульно-рейтингового та кредитно-модульного навчання у вищій школі як педагогічні інновації

Навчальна мета заняття: сформулювати вимоги та принципи організації освітнього процесу за модульною технологією, «інноваційна діяльність», «інноваційна компетентність», визначити вимоги та підходи до розробки модуля.

Кількість годин: 2 години

Питання для обговорення

1. Методологічні аспекти організації модульно-рейтингового навчання.
2. Особливості та принципи модульного навчання. Методика побудови і модульних програм.
3. Формування змісту модулів. Умови для організації модульного навчання.
4. Проаналізуйте Положення про модульно-рейтингову технологію навчання.
5. Дайте пояснення кредитно-модульній технології навчання.
6. Знайомство з технологією модульно-розвиваючого навчання.

Теоретичний довідник

Сутність дидактичного процесу на основі модульної технології полягає в тому, що зміст навчання структурується в автономні організаційно-методичні блоки-модулі. Зміст і об'єм модулів, у свою чергу,

змінюється в залежності від профільної і рівневої диференціації студентів і дидактичних цілей. Такий підхід дозволяє створити умови для вибору студентом індивідуальної навчальної траєкторії. Модульне структурування дисципліни надає можливості визначити групи фундаментальних понять, логічно і компактно їх поєднати з метою уникнення дублювання в єдину адаптовану систему знань і вмінь, що утворює основу змістового модуля.

Засновником технології модульного навчання вважають американського дослідника Дж. Рассела, який в роботі «Modular instruction» (1974) виклав концептуальні погляди на особливості такого навчання і запропонував поняття «модуль». Дослідження П. Юцявичене, А. Алексюка, М. Чошнова та ін. дозволили визначити особливості модульного навчання:

- можливість чіткої структуризації змісту навчальної дисципліни на окремі змістові модулі;
- обов'язкове опрацювання студентом кожного модуля;
- варіативність навчання;
- адаптацію освітнього процесу до індивідуальних можливостей і запитів студентів;
- гнучкість управління освітнім процесом.

Зміст кожного модуля має містити наступні структурні елементи:

- дидактичні цілі, які мають трансформуватися в програму дій для студента;
- безпосередній навчальний матеріал, структурований на навчальні елементи;
- методичні засоби забезпечення процесу засвоєння навчального матеріалу (підручники, посібники, навчальні програми, ілюстративні матеріали, інструкції тощо);
- інформація про зміст і методи контролю та самоконтролю якості засвоєння навчального матеріалу.

Від правильності побудови модульного варіанта програми залежить ефективність модульного навчання.

З кожної навчальної дисципліни бажано передбачати 2-5 модулів на семестр, в залежності від кількості кредитів (одиниць виміру навчального навантаження), відведених на вивчення навчальної дисципліни. Вивчення модуля завершується проведенням контрольних заходів. Для контролю якості засвоєння змісту модулів на практиці використовують два можливих варіанти:

1. Відведення окремого часу для модульних контрольних робіт.
2. Складання модулів на заняттях за розкладом.

Кредитно-модульна технологія є основним дидактичним засобом європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

Важливим компонентом модульно-кредитної системи навчання є формування індивідуального навчального плану студента, вимоги до якого були сформульовані в міні-модулі. Кредитно-модульна система навчання нині поєднується з рейтинговим оцінюванням, ґрунтується на поопераційному контролі і накопиченні рейтингових балів з різних видів навчально-пізнавальної діяльності студента протягом усього періоду навчання (семестр, навчальний рік).

Навчальний рейтинг (англ. Rating – оцінка) – інтегральний індекс або комплексний показник якості навчальних досягнень студента, який має характеризувати рівень знань, вмінь і навичок студента з навчальної дисципліни, а також систематичність його навчально-пізнавальної діяльності, активність, самостійність і творчість.

Після закінчення кожного семестру визначається семестровий рейтинг студента, тобто його позиція в академічній групі, на курсі, на факультеті, в університеті. Семестровий рейтинг студента відображає успішність студента з усіх дисциплін, вивчення яких у семестрі завершується заліком чи іспитом, а також його активність та результативність творчої роботи (участь в конкурсах, олімпіадах тощо). У разі рівності індивідуальних рейтингів, студентам надається однаковий ранг. Рейтинг студентів є підставою для нарахування стипендії, для конкурсного відбору студентів на програми підготовки за рівнем «спеціаліст», «магістр»; для направлення на стажування або на практику за кордон; для отримання пільг та ін.

Теорія модульного навчання ґрунтується на системі його специфічних принципів, що корелюють із загальнодидактичними. Основні принципи модульного навчання, що визначають його загальний напрям, цілі, зміст і методику організації: 1) модульності; 2) структуризації навчання на окремі елементи; 3) динамічності; 4) оптимальності методів діяльності; 5) гнучкості; 6) усвідомленої перспективи; 7) різносторонності методичного консультування; 8) паритетності. Принцип модульності визначає модульний підхід до навчання, що виражається змістом організаційних форм і методів навчання, яке будується за окремими функціональними вузлами – модулями, призначеними для досягнення конкретних дидактичних цілей. Принцип структурованості змісту навчання на окремі елементи потребує розглядати навчальний матеріал у межах модуля не лише як єдину цілісність, спрямовану на вирішення інтегрованої дидактичної цілі, але як ту, що має певну структуру, яка складається з окремих елементів (блоків).

Кредитно-модульна технологія навчання є основним дидактичним засобом Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS). Ця система створена для забезпечення єдиної міждержавної процедури виміру й порівняння між закладами освіти результатів навчання студентів, їх академічного визнання. Вона розроблена для забезпечення мобільності студентів і порівняння навчальних програм та досягнень студентів як між вітчизняними, так й іноземними навчальними закладами. Система ECTS заснована на оцінюванні всіх видів роботи студента, необхідних для досягнення цілей, зазначених у навчальній програмі. ECTS базується на тому принципі, що студент за навчальний рік повинен отримати 60 кредитів. Кредити в даній системі можна отримати лише при успішному виконанні роботи, передбаченої навчальним планом. Робоче навантаження студента в системі ECTS складається з відвідування лекцій, семінарів, самостійних та індивідуальних занять, підготовки власних проєктів, складанні іспитів тощо.

Навчальний модуль в залежності від призначення і місця в професійній освітній програмі включає: 1) теоретичну і (або) практичну підготовку з навчальних курсів, дисциплін; 2) поза аудиторну і самостійну роботу студентів; 3) практики; 4) навчально- і науково-дослідну роботу студентів; 5) поточну і проміжну атестацію, включаючи атестацію по модулю.

Деякі дисципліни, обсяг яких не може бути обмежений одним навчальним модулем, пролонгуються на кілька модулів.

У відповідності з навчальним планом певні навчальні модулі закінчуються підсумковою державною атестацією.

Будь-який модуль має включати самостійну цілісну «порцію» навчальної інформації, кожна одиниця якої вимірюється і оцінюється, для чого розробляються матеріали для самоконтролю і поточного контролю ступеня оволодіння навчальним матеріалом модуля.

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає основна мета технології модульного навчання?
2. Чим обумовлена складність реалізації технології модульного навчання?
3. Проаналізуйте сучасний стан застосування технології модульного навчання у вищій школі.
4. У чому полягає сутність кредитно-модульної системи навчання?
5. Чи вплинула Болонська домовленість на впровадження в освітній процес ЗВО України кредитно-модульної системи?
6. У чому полягає сутність модульно-тьюторської систему навчання?

7. Охарактеризуйте вимоги та принципи організації освітнього процесу за модульною технологією навчання.
8. Поясніть процес формування вмінь визначення особливостей міні-модуля; навчального модуля; технологічного модуля; цільового модуля; процесуального модуля; результативного модуля; тестового модуля; графічного модуля.
9. У чому полягає сутність дидактичного процесу на основі модульної технології?
10. Назвіть засновників технології модульного навчання.
11. Охарактеризуйте структурні елементи кожного модуля.
12. Назвіть перепони до ефективного упровадження модульно-рейтингової технології навчання.
13. Охарактеризуйте особливості методика побудови модульних програм.

Практичні завдання

1. Розробіть 2 варіанти змістовних модулів з обраних дисциплін.
2. Проаналізуйте сучасні навчальні заняття з питань розподілу змістових модулів.
3. Охарактеризуйте систему кредитно-модульного навчання на факультеті.
4. Розкрийте поаспектне впровадження модульно-розвиваючого навчання.
5. Дайте визначення понять «педагогічні методики» і «педагогічні технології». З'ясуйте спільні та відмінні ознаки.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати навчальний матеріал з питання «Методика використання окремих компонентів навчально-методичного забезпечення у вищій школі».
2. Побудувати схему навчально-методичного комплексу до окремого модуля навчальної дисципліни (на вибір).

Індивідуально науково-дослідне завдання:

Підготувати есе на тему «Умови удосконалення кредитно-модульного навчання».

Рекомендована література

1. Алексеєнко, Т. А. Управління якістю підготовки фахівців в університеті в контексті Болонського процесу // Педагогічний процес: теорія і практика. Зб. наук. праць. Вип.1, 2004. – С. 7-18.
2. Нагаєв, В. М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 232с.

3. Стрельников, В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.
4. Прокопів, Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник /Л. Прокопів . – Івано-Франківськ, 2017. – 166 с.

Практичне заняття №6

Технології інтерактивного навчання (групова робота, групові тренінги, «мозкова атака» та ін.) Ігрові технології навчання

Навчальна мета заняття: сформувати уявлення про технології інтерактивного навчання, визначити структуру заняття з використанням інтерактивних технологій.

Кількість годин: 2 години.

Питання для обговорення

1. Психолого-педагогічна сутність методів інтерактивного навчання.
2. Технології інтерактивного навчання (групова робота, групові тренінги, «мозкова атака» та ін.)
3. Ігрові технології навчання.
4. Технологія управління навчально-творчою діяльністю студентів.
5. Мікрвикладання, як інноваційний метод навчання студентів магістратури у ЗВО
6. Синанон метод як засіб підготовки до професійної діяльності.

Теоретичний довідник

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма оптимізації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність. Суть інтерактивного навчання в тому, що освітній процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх студентів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), де і студент, і викладач є рівнозначними суб'єктами освітнього процесу. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання ролевих ігор, спільне вирішення проблеми. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу.

Подальшу розробку елементів інтерактивного навчання можна знайти в Західній Європі і США активні методи навчання у вищій школі використовувалися більш широко. Так, дослідження, проведені Національним тренінговим центром США (штат Меріленд) у 80-х роках, продемонстрували, що інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити відсоток засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість студента, а й на його почуття та волю. Результати цих досліджень відображувались у так званій «Піраміді методів навчання»: найменших результатів можна досягти за умов пасивного слухання лекції – 5%, читання навчальних текстів – 10%, а найбільших – за інтерактивного навчання (дискусійні групи – 50%, практика через дію – 75%, навчання інших чи негайне застосування знань – 90%).

Вагомою перевагою групової форми навчання є взаємонавчання та поглиблення знань, формування умінь вести діалог, дискусію, аргументувати свої думки. Наприклад, робота студентів у підгрупах, взаємонавчання у парах (діадах) змінного складу, дає, як свідчить наша багаторічна педагогічна практика, позитивні результати.

Наприклад, на семінарських заняттях доцільним буде використання «прес»-методу. Цей метод допомагає студентам навчитися аргументовано і в чіткій формі формулювати та висловлювати свою думку з дискусійного питання. Як правило, метод «прес» складається з наступних етапів – висловлювань студентів:

1. «Я вважаю, що ...» (позиція).
2. «Тому що ...» (обґрунтування).
3. «Наприклад ...» (приклад, наведення фактів та аргументів).
4. «Отже, я вважаю ...» (висновки).

У деяких дидактичних ситуаціях доречним є застосування методу «мікрофон», який вчить лаконічно висловлюватись з приводу певної фахової проблеми. Умовний предмет («мікрофон») передається від одного студента іншому, надаючи можливість кожному висловитись аргументовано, швидко, коротко, по черзі відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію.

Правила використання методу такі:

- говорити має тільки той, у кого «символічний» мікрофон;
- відповіді не коментуються і не оцінюються;
- коли хтось висловлюється, інші не мають права перебивати, щось говорити чи коментувати;

- у процесі обговорення проблеми студентам надається слово перед уявним «мікрофоном», коли власну точку зору або концентровану думку групи слід висловити максимально логічно та лаконічно.

Технологія розвитку критичного мислення – педагогічна система, спрямована на формування у студентів аналітичного мислення.

Мета технології – навчити такого сприйняття навчального матеріалу, в процесі якого інформацію, яку отримує студент, можна розуміти, сприймати, порівняти з особистим досвідом і на її ґрунті формувати своє аналітичне судження.

Етапи заняття з використанням технології критичного мислення. Перший етап – актуалізація пізнавальних процесів – «виклик».

На цьому етапі викладач вирішує три завдання:

✓ Пробудити, викликати зацікавлення, схвилювати, спровокувати студентів думати, згадувати те, що вони знають.

✓ Актуалізувати мислення студентів, пам'ятаючи, що навчання – це активна діяльність.

✓ Визначає мету та завдання навчання, формує інтерес студентів і розуміння мети вивчення даної теми (питання, проблеми), розвиває внутрішню мотивацію до цілеспрямованого навчання; підтримує пізнавальну активність студентів.

Другий етап – засвоєння змісту.

Головними завданнями цього етапу є:

✓ підтримка зацікавленості, викликаної на першому етапі;

✓ стимулювання старання студентів;

✓ відстеження засвоєння нових знань.

Третій етап – осмислення (рефлексія).

На цьому етапі викладач вирішує два важливих завдання:

✓ Спонування студентів висловлювати своїми словами отриману інформацію, бо ми краще запам'ятовуємо те, що формуємо в особистому контексті.

✓ Сприяння обміну ідеями між студентами, в результаті чого збагачується словниковий запас та активізуються здібності до самовияву.

Методи розвитку критичного мислення:

- Метод «знаю – хочу дізнатися – навчаюсь»
- Метод недостатньої інформації
- Дослідницький метод
- Метод несподіваної заборони

Навчання за *Синанон-методом* відбувається в ігровій формі з використанням так званого «гарячого стільця». Учасник тренінгу, який знаходиться на ньому, піддається опитуванню членами групи за конкретною навчальною темою (тобто вирішується завдання поглиблення та систематизації теоретичних знань). У той же час своїми запитаннями члени групи мають право «вдаряти» по його найболючіших місцях,

зачіпати його суб'єктивні проблеми. Таким чином, у учасників тренінгу окрім професійних знань має виховуватися емоційна врівноваженість, толерантність до негативних емоційних дій, відбуватися удосконалення рис характеру і зокрема вольових якостей. За висновками В.С. Лозинці у вітчизняних ЗВО «Синанон-метод» дає позитивний результат у 80%, що пояснюється особливостями менталітету наших студентів.

Метод творчого навчання (*мікрвикладання*) педагогічно доцільний при навчанні студентів магістратури непедагогічних ЗВО. Він, по-перше, надає можливості набувати практичних умінь підготовки до педагогічної діяльності; по-друге, за обмеженого терміну педагогічної практики, який відводиться студентам магістратури галузевих ЗВО, надає можливості набувати практичних вмінь володіння аудиторією, ораторських умінь та умінь самоаналізу і само корекції лекторської діяльності.

Мікрвикладання може бути:

- елементом лекції (виступом студента за 1-2 питаннями);
- «вкрапленням» на 5-10 хвилин виступом студента чи іншого викладача у лекцію провідного викладача;
- елементом практичного чи семінарського заняття, коли студенту магістратури пропонується провести його фрагмент, присвячений обговоренню 1-2 проблемних запитань;
- елементом індивідуальної консультації, колоквиуму чи заліку, коли магістранту пропонується пояснити окремі питання, здійснити рецензування реферату, есе чи іншого виду завдання, виконаного студентом, аргументовано оцінити його відповідь тощо. Результат мікрвикладання обов'язково аналізується викладачем.

Особливий педагогічний ефект має відеозапис діяльності магістранта в процесі мікрвикладання з його психолого-педагогічним аналізом у студентській групі.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттям «рольова гра», «ділова гра».
2. Які ставляться вимоги до проведення ігор?
3. Охарактеризуйте методи і засоби навчання, які використовуються під час здійснення кожного з етапів гри.
4. Які вимоги ставляться до поведінки викладача під час проведення рольових та ділових ігор?
5. У чому полягає основна мета ігрових технологій навчання?
6. Чим обумовлена складність реалізації ігрових технологій навчання?

7. Проаналізуйте сучасний стан застосування ігрових технологій навчання у вищій школі.
8. Назвіть ігрові методи і форми навчання та методи з використанням гри у навчанні.
9. Наведіть приклади різних точок зору щодо класифікації даних методів.
10. Назвіть вимоги до застосування ігрових технологій навчання.
11. У чому полягає інноваційність технології розвитку критичного мислення?
12. У чому полягає сутність групової роботи студентів?
13. Що внесла теорія мікрорішення у теорію розвивального навчання?

Практичне завдання

1. Розробіть 3 варіанти ігрових ситуацій для конкретно обраної теми.
2. Проілюструйте на прикладах з методики викладання свого предмету методи розвитку критичного мислення.
3. Після проведення рольової/ділової гри студентам пропонується відповісти на запитання (для рефлексії):
 - а) Як Ви можете охарактеризувати свій емоційний стан під час і після закінчення гри?
 - б) Які труднощі виникли у Вас під час відстоювання власних поглядів?
 - в) Що вдалося і що не вдалося подолати у процесі дискусії?
 - г) Завдяки чому був досягнутий успіх?
 - д) У чому Ви вбачаєте помилки?
 - е) Наскільки Ви утвердились у своїй позиції після участі у грі?
 - є) Чи зросла Ваша потреба і здатність діяти спільно у вирішенні важливих питань?
 - ж) Чи готові Ви до участі у подібній ситуації в реальних умовах?

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати навчальний матеріал з питання «Методи і засоби навчання, які використовуються під час здійснення кожного з етапів ділової гри у закладі вищої освіти».
2. Заповнити таблицю «Історія виникнення інтерактивних технологій»;
3. Підготувати доповідь на тему «Переваги та недоліки у застосуванні інтерактивних технологій навчання у вищій школі».

Індивідуально науково-дослідне завдання

Презентація однієї з освітніх технологій на «Аукціоні педагогічних ідей».

Рекомендована література

1. Волкова, Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник / Н. П. Волкова. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. – 360 с.
2. Кадемія, М. Ю. Використання інтерактивних технологій навчання / М. Ю. Кадемія // Теорія і практика упр. соц. системами: філос., психологія, педагогіка, соціол.. – 2013. – № 3. – С. 125–132.
3. Нагаєв, В. М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 232 с.
4. Прокопів, Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник / Прокопів Л. – Івано-Франківськ, 2017 – 166 с.
5. Стрельников, В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.
6. Хом'юк, І. В. Інтерактивні технології навчання вищої математики студентів технічних ВНЗ / І. В. Хом'юк, В. А. Петрук, В. В. Хом'юк // Навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2012. – 92 с.

Практичне заняття №7

Метод проєктів як різновид інноваційних педагогічних технологій.

Поняття про педагогічне проєктування як універсальну освітню технологію. Технології дослідницького (евристичного) навчання у вищій школі

Навчальна мета заняття: сформувати уявлення про поняття «педагогічне проєктування», ознайомитись з технологією дослідницького навчання.

Кількість годин: 2 години.

Питання для обговорення

1. Суть проєктної технології навчання у ЗВО.
2. Історія виникнення проєктної технології.
3. Типологізація (класифікація) педагогічних проєктів у ЗВО.
4. Готовність викладача до створення та реалізації навчального проєкту.
5. Практичні етапи роботи над навчальним проєктом.
6. Захист та оцінювання проєктів.
7. Особливості організації дослідницьких проєктів студентів.

Теоретичний довідник

Метод проєктів виник на початку ХХ століття в США. Його називали також методом проблем і пов'язували з ідеями гуманістичного напрямку у

філософії та освіти, розробленими американським філософом і педагогом Дж. Дьюї. Педагог запропонував будувати навчання на активній основі, через доцільну діяльність старшокласника, врахувавши особисті інтереси кожного. Звідси надзвичайно важливо було показати студентам їх особисту зацікавленість у знаннях.

З часом ідея методу проєктів зазнала змін. Сьогодні вона є інтегрованим компонентом розробленої і структурованої системи освіти. В основі методу проєктів лежить розвиток пізнавальних навичок, креативність, уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, самостійно конструювати свої знання, розвивати критичне і творче мислення.

Зміст поняття «проєкт» становить прагматична спрямованість на результат, який отримують під час розв'язання проблеми. Цей результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності.

Педагогічне проєктування – це процес створення педагогічного об'єкта, який складається з певних етапів:

1. Створення теоретичної (ідеальної) моделі об'єкта, виявлення його істотних властивостей, аналіз принципів та умов його функціонування.

2. Опрацювання проєктної моделі об'єкта: визначення бази знань, інформаційної моделі матеріалу, що вивчається.

3. Розробка педагогічної моделі знань: структуризація матеріалу, вибір і «продумування» сценарію проєкту, опрацювання моделі педагогічного спілкування (ланцюг педагогічних дій, операцій, комунікацій, взаємопов'язана діяльність викладача та студентів і т. д.).

4. Практична реалізація й апробація моделі технологій навчання: проведення педагогічного експерименту на невеликій групі слухачів.

5. Аналіз результатів експерименту й корекція проєкту. При проєктуванні технології навчання педагогічним об'єктом виступає педагогічна технологія навчання – це послідовна взаємозв'язана система дій педагога, спрямована на процес передачі знань, умінь і навиків та активна діяльність студентів.

Навчальні проєкти мають певні різновиди.

Дослідницький проєкт за структурою нагадує наукове дослідження і складається з певних етапів: обґрунтування актуальності вибраної теми, визначення проблеми, предмета, об'єкта, цілей і завдань дослідження, висунення гіпотези з подальшою її перевіркою, обговорення отриманих результатів. При цьому використовуються методи сучасної науки: лабораторний експеримент, моделювання, соціологічне опитування та інші.

Інформаційний проєкт покликаний навчити здобувати й аналізувати інформацію про об'єкт, узагальнювати її і розтлумачувати для широкої

аудиторії. Результатом такого проєкту може бути публікація, створення інформаційного середовища класу або школи. Проєкт може інтегруватися в більший дослідницький проєкт і стати його частиною. Студенти вивчають і використовують різні методи одержання інформації (література, бібліотечні фонди, ЗМІ, бази даних, у тому числі електронні, методи анкетування та інтерв'ювання), її обробки (аналіз, узагальнення, зіставлення з відомими фактами, висновки) і презентації (доповідь, публікація, розміщення у мережі Інтернет або локальній мережі, телеконференція).

В ігровому проєкті учасники отримують певні ролі. Провідний вид діяльності студентів у таких проєктах – рольова гра. Це можуть бути імітації соціальних і ділових відносин у ситуаціях, придуманих учасниками, літературні персонажі в певних історичних і соціальних умовах тощо. Результати проєкту не завжди можливо спроектувати на початку роботи, вони можуть визначитися лише вкінці, однак потрібна рефлексія учасників і співвідношення отриманих результатів з поставленою метою.

Творчий проєкт передбачає максимально вільний і нетрадиційний підхід до оформлення результатів. Це можуть бути відеофільми, презентації тощо.

Рольовий проєкт. Беручи в ньому участь, проєктанти беруть на себе роль літературних або історичних персонажів з метою соціалізації сюжету. Результат проєкту залишається відкритим до самого закінчення. Чим завершиться судове засідання? Чи буде розв'язаний конфлікт і підписаний договір?

Практико-орієнтовані проєкти. Це проєкти орієнтовані на результат (конкретний виріб, орієнтація на певний соціальний статус, спрямований на розв'язання суспільних проблем). Тут важлива не тільки добре продумана структура проєкту, але й гарна організація координаційної роботи з корекції спільних й індивідуальних зусиль, організації презентації отриманих результатів і можливих способів їхнього впровадження у практику, а також організації зовнішньої оцінки проєкту. Це можуть бути екологічні, спортивно-організаційні та ін. проєкти. Продукт наперед визначений і може бути використаний. Палітра різноманітна – від навчального посібника до пакету рекомендацій. Важливо оцінити реальність використання проєкту на практиці і його здатність вирішити поставлену проблему.

Уміння організувати проєктну діяльність студентів – показник високої кваліфікації викладача, його здатності користуватися розвивальними технологіями навчання. І тут важливу роль відіграє володіння методами

творчості, досягнути які допомагає *евристика* – наука, що вивчає продуктивне творче мислення.

Проаналізуємо загальні підходи до структуризації проєкту:

1. Починати треба з вибору теми проєкту, його типу, кількості учасників, вибору вікової категорії.

На початковому етапі учасники поділяються на міні-групи з 4 – 6 осіб, визначають для себе ключові питання і обговорюють план роботи індивідуально або в групі. Вони продумують шляхи проведення своїх досліджень: анкетування, досліді, відеозаписи, збір статистичних даних, взірців, обробка зібраних відомостей, про те, як будуть оформленні результати дослідження.

2. Обговорення джерел інформації, питань захисту авторських прав (як знайти джерела інформації з теми дослідження – в Інтернеті або мультимедійній енциклопедії (наприклад, книги (які?), інтерв'ю (з ким?), опитування (кого?), веб-сайти (які?), мультимедійні видання (які?), відеофрагменти (де взяти і як отримати авторські права?). Під час обговорення інформаційних джерел необхідно зупинитися на достовірності джерел інформації.

3. Самостійна робота студентів у групах, обговорення завдання кожного (наприклад, результатом обговорення повинен бути план з точною вказівкою, хто за що відповідає, і терміни виконання). Роль викладача – консультування, допомога, спрямування у методично потрібне русло.

4. Згодом необхідно продумати можливі варіанти розв'язання проблем, які важливо досліджувати в рамках наміченої тематики. Самі ж питання вивчаються з подачі викладача (навідні питання, ситуації, що сприяють визначенню проблем, відеоряд з тією ж метою, і т.д.). Тут потрібно використати метод «мозкового штурму» з подальшим колективним обговоренням.

5. Наступний етап – розподіл завдань у групах, обговорення можливих методів дослідження, пошуку інформації, творчих рішень, висунення гіпотез із розв'язку проблем.

6. Вагомою є самостійна робота за індивідуальними або груповими дослідницькими, творчими завданнями, проміжні обговорення отриманих даних у групах (на заняттях в науковому товаристві, у групі, у бібліотеці, медіатеці, ін.).

7. Важливим є захист проєктів, опонування. Захист отриманих робіт відбувається до 4 хвилин. Далі – відповіді на питання. При цьому присутні всі учасники проєкту.

8. Останній етап – колективне обговорення, експертиза, оцінювання результатів проєкту.

Група оцінює роботу кожного учасника. Викладач оцінює роботу груп у цілому. Результативність кожного, виступає як підвалина для нових досліджень за темою проєкту.

Параметри зовнішньої оцінки проєкту:

- значущість і актуальність висунутих проблем, їх адекватність тематиці;
- коректність використаних методів дослідження і методів обробки отриманих результатів;
- активність кожного учасника проєкту відповідно до його індивідуальних можливостей;
- колективний характер ухвалених рішень (при груповому проєкті);
- характер спілкування і взаємодопомоги, взаємодоповнення учасників проєкту;
- необхідна і достатня глибина проникнення у проблему; залучення знань з інших областей;
- доведення власного рішення, вміння аргументувати висновки;
- естетика оформлення результатів проведеного проєкту;
- уміння відповідати на запитання опонентів, лаконічність і аргументованість відповідей кожного члена групи.

Запитання для самоконтролю

1. Опишіть технологію організації всіх видів проєктів у вищій школі.
2. Опишіть технологію організації методів проєктів.
3. Назвіть дидактичні завдання, які розв'язуються за допомогою методів проєктів.
4. Опишіть алгоритм роботи над проєктом.

Практичне завдання

Розробити проєкт із запровадження інноваційних технологій в навчальні курси «Педагогіка», «Педагогіка вищої школи».

Завдання для самостійної роботи

1. Мета, завдання, понятійний апарат дослідницької технології.
2. Рівні дослідницького навчання у кредитно-модульній системі організації освітнього процесу.
3. Основні компоненти навчально-дослідної діяльності студентів: мотиваційний, змістовий, організаційний, процесуальний, технічний, комунікаційний, результативний.

Індивідуально науково-дослідне завдання

Розробити проєкт із запровадження інноваційних технологій в навчальні курси.

Рекомендована література

1. Волкова, Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посібник / Н. В. Волкова. – К., 2006. – С.187 – 196.
2. Глинський, Я. М. Інформаційні технології: навчальний посібник для студентів / Я. М. Глинський – Львів: Деол, 2001. – 256 с.
3. Організація конкурсного відбору проєктів наукових досліджень : метод. рек. / Глухів. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка ; [упоряд. О. І. Курок, В. П. Зінченко]. – Глухів : РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2012. – 115 с.
4. Приходченко, К. Феноменологія проєктивної методики як інтерактивної технології / К. Приходченко // Педагогіка і психологія. – 2012. – № 3. – С. 49-53.
5. Проєктна технологія: теорія, історія, практика : монографія / О. М. Коберник; Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. – Умань : Жовтий О. О., 2012. – 228 с.
6. Стрельніков, В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельніков, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309с.
7. Чепіль, М. Педагогічні технології: навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2012. – 224 с.

Практичне заняття №8

Інформаційні технології навчання. Авторські моделі навчання

Навчальна мета заняття: сформувати уявлення про «інформаційні технології» «авторські моделі навчання», визначити структуру інформаційної компетентності педагога.

Кількість годин: 2 години.

Питання для обговорення

1. Інформаційна компетентність викладача як умова ефективного формування інформаційно-освітнього простору.
2. Основні переваги та недоліки інформаційних технологій навчання.
3. Телекомунікаційні технології. Технології дистанційного навчання.
4. Авторські моделі навчання.

5. Мультимедіа – новий засіб соціокультурних комунікацій. Особливості застосування мультимедійних технологій у ЗВО.
6. Вебінар як форма інформаційних технологій у вищій школі. Інтернет як комунікаційне середовище.

Теоретичний довідник

Існує два трактування поняття «інформаційна технологія»:

- 1) спосіб збору, переробки й передачі інформації для одержання нових даних про досліджуваний об'єкт;
- 2) сукупність знань про способи і засоби роботи з інформаційними ресурсами.

Інформаційними технологіями навчання називають усі технології, що використовують спеціальні технічні інформаційні засоби (ЕОМ, аудіо, кіно, відео). Тоді, коли комп'ютери стали широко використовуватися в освіті, з'явився термін «нова інформаційна технологія навчання». Будь-яка технологія навчання по суті є інформаційною, адже основу технологічного процесу навчання складає інформація і її рух (перетворення), освітній процес завжди супроводжується обміном інформації між педагогом і студентом. Суть інформатизації вищої освіти полягає у створенні для педагогів і студентів сприятливих умов для вільного доступу до культурної, навчальної і наукової інформації.

Поняття «комп'ютерна технологія навчання», з урахуванням широких можливостей сучасних обчислювальних засобів і комп'ютерних мереж, часто використовується в тому ж розумінні, що й інформаційна. У закладах вищої освіти успішно застосовуються різні програмні комплекси – від відносно доступних (текстові і графічні редактори, засоби для роботи з таблицями і підготовки комп'ютерних презентацій), до складних і вузькоспеціалізованих (системи програмування, системи керування базами даних, пакети символічної математики і статистичної обробки даних тощо). Інформаційні технології навчання розвивають ідеї програмованого навчання, відкривають цілком нові, ще не досліджувані технологічні варіанти навчання, пов'язані з унікальними можливостями сучасних комп'ютерів і телекомунікацій.

Один із сучасних дослідників технологій навчання Г. К. Селевко, як і традиційна вітчизняна педагогічна теорія і практика, вважає комп'ютерні технології навчання лише процесами підготовки й передачі інформації об'єктові навчання (студенту), засобом здійснення яких є комп'ютер.

Цікавим є його класифікація даної технології за:

- 1) рівнем застосування – загальнопедагогічна;
- 2) філософською основою – адаптивна і сцієнтисько-технократична;

- 3) основним фактором розвитку – соціогенна і психогенна;
- 4) концепцією засвоєння – асоціативно-рефлекторна;
- 5) орієнтацією на особистісні структури – інформаційна й операційна;
- 6) характером змісту – проникаюча, придатна для будь-якого змісту;
- 7) організаційними формами – індивідуальна й групова (система малих груп);
- 8) підходом до того, хто вчиться – співробітництво;
- 9) переважаючими методами – інформаційна, операційна, діалогічна, програмоване навчання».

Автор також передбачає, що комп'ютерна технологія може здійснюватися у наступних трьох варіантах:

- 1) як «проникаюча» технологія (застосування комп'ютерного навчання з окремих тем, розділів, для вирішення окремих дидактичних завдань);
- 2) як основна, визначна, найбільш значима частина у даній технології;
- 3) як монотехнологія (коли все навчання, усе керування навчальним процесом, включаючи всі види діагностики, моніторинг, спираються на застосування комп'ютера).

Основоположними в інформаційних технологіях є такі сім принципів:

- 1) адаптації (приспособування комп'ютера до індивідуальних особливостей студента);
- 2) діалогового характеру навчання;
- 3) керованості (будь-якого моменту можлива корекція викладачем процесу навчання);
- 4) багатоманітної взаємодії студента з комп'ютером (суб'єкт-об'єкт, суб'єкт-суб'єкт, об'єкт-суб'єкт);
- 5) оптимального поєднання індивідуальної і групової роботи;
- 6) підтримки стану психологічного комфорту під час спілкування з комп'ютером;
- 7) необмеженого навчання (зміст, його інтерпретації і доповнення надзвичайно великі).

Інформаційні технології ґрунтуються на використанні певної формалізованої моделі змісту, втіленого у педагогічні програмні засоби, записані в пам'ять комп'ютера, і можливостях телекомунікаційної мережі. Головною особливістю фактологічної частини змісту навчання є багатократне збільшення «підтримуючої інформації», наявність комп'ютерного інформаційного середовища, що включає на сучасному рівні бази інформації, гіпер-текст і мультимедіа (гіпермедіа), мікросвіти, імітаційне навчання, електронні комунікації (мережі), експертні системи.

Комп'ютерні засоби навчання називають інтерактивними, вони мають здатність «відгукуватися» на дії студента і викладача, «вступати» із ними в діалог, що і складає головну особливість інформаційних технологій навчання. Комп'ютер може використовуватися на всіх етапах процесу навчання: поясненні (введенні) нового матеріалу, закріпленні, повторенні, контролі знань.

Комп'ютер при цьому виконує різні функції: викладача, робочого й навчального інструмента, об'єкта навчання, колективу для співробітництва, розважального (ігрового) середовища. Комп'ютер виконує функції викладача, ставши: джерелом навчальної інформації (частково чи повністю замінює викладача чи книгу); наочним приладдям (якісно новий рівень з можливостями мультимедіа і телекомунікації); індивідуальним інформаційним простором; тренажером; засобом діагностики і контролю. Комплекс комп'ютерних програм надає користувачам (викладачам і студентам), які можуть і не володіти мовами програмування, такі можливості: педагог вводить у базу даних різнобічну інформацію (теоретичний і демонстраційний матеріал, практичні завдання, питання для тестового контролю) і формує сценарії проведення заняття; студент працює з навчально-методичними матеріалами за сценарієм, який визначив педагог чи вибрав він сам; студент сам визначає послідовність і власний темп вивчення навчального матеріалу, користуючись автоматизованим контролем засвоєння знань; інформація про навчальну діяльність студента протоколюється (кількість балів, набраних під час тестування з певних тем) і заноситься в базу даних; викладачу й студенту надається інформація про результати навчання.

Таким чином, інформатизація навчання вимагає від викладачів і студентів комп'ютерної грамотності, що можна розглядати як особливу частину змісту інформаційних технологій.

До структури змісту комп'ютерної грамотності можна віднести:

- 1) знання основних понять інформатики й обчислювальної техніки;
- 2) знання принципів дії і функціональних можливостей комп'ютерної техніки;
- 3) знання сучасних операційних систем і володіння їх основними командами;
- 4) знання сучасних програмних оболонок і операційних засобів загального призначення (Norton Commander, Windows, їх розширень) і володіння їхніми функціями;
- 5) володіння хоча б одним текстовим редактором;

б) початкові уявлення про алгоритми, мови і пакети програмування; початковий досвід використання прикладних програм утилітарного призначення.

Серед комп'ютерних навчальних програм, які необхідно використовувати в освітньому процесі виділяють:

1. Тренувальні. Призначені для закріплення умінь та навиків. Передбачається, що теоретичний матеріал уже засвоєний. Використовуються для відпрацювання математичних навиків, вправ із перекладу з іноземних мов. Застосовується принцип підкріплення правильної відповіді. Рівень складності завдань регулюється педагогом. Якщо слухач дав правильну відповідь, йому повідомляється про це. Якщо ж відповідь неправильна, йому або надається правильна відповідь, або дається можливість попросити допомоги. Багато систем створюють умови для введення сконструйованих відповідей (тобто можна вводити слова і навіть фрази). Ефективність таких програм, як правило, невисока, що дало привід тим, хто ототожнює комп'ютерне навчання з використанням даного типу навчальних програм, говорити про обмежені можливості застосування комп'ютера у навчальному процесі.

2. Наставницькі. Орієнтовані переважно на засвоєння нових понять. Багато з них працюють у режимі, близькому до програмованого навчання з розгорнутою програмою. Навчання ведеться у формі діалогу. Після подання інформації студентові даються запитання. Ведеться так званий фактичний діалог, побудований на основі формального аналізу відповіді, створюється лише видимість узагальнення.

3. Проблемне навчання. Створюється проблема, яку слід розв'язати. Проблемне навчання побудоване на ідеях і принципах когнітивної психології. У них здійснюється непряме управління діяльністю студентів. Це означає, що розробляються різні завдання, і студенти заохочуються вирішувати їх шляхом спроб і помилок.

4. Імітаційні та моделювальні. Як засоби навчання використовується моделювання складного завдання, сюжету і т. д.

5. Ігрові. Як засоби навчання використовуються ігри. Нерідко у навчальні програми включаються і ті, й інші засоби з метою урізноманітнення діяльності.

Серед особливостей дистанційної освіти є:

- можливість інтерактивної взаємодії між викладачем і учнем у діалоговому режимі;
- уміння працювати з навчальними матеріалами в електронній версії;
- оперативний доступ до баз знань, розміщених у мережі Інтернет;

- можливості проведення різноманітних методів контролю знань у дистанційному режимі;
- необхідність проходження віртуального лабораторного практикуму;
- мережний доступ учня до реального лабораторного устаткування;
- створення «віртуальних груп» (оперативна взаємодія і співпраця тих, хто навчається, між собою).

Запитання для самоконтролю

1. Опишіть комп'ютерні технології навчання в кредитно-модульній системі.
2. Опишіть методи використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі ЗВО: мультимедійні лекції, інтерактивні практичні роботи, інтерактивні дискусії, студентські роботи, презентації, інтерактивні навчальні програми, програми-тести, електронна література.
3. Системи телеконференцій. Створення середовища для навчання. Роль викладача у процесі навчання студентів із застосуванням інформаційних технологій, його готовність до інновацій.
4. Чому розвиток активності особистості є важливою умовою успішного навчання засобами інформаційних технологій?
5. Чи користувалися Ви електронною поштою? Який аналіз можете провести даної роботи?
6. Які функції викладача в дистанційному навчанні?
7. Розвитку яких якостей особистості сприяють глобальні телекомунікації?
8. Дайте власне формулювання дефініції «інформаційна культура» педагога.

Практичне завдання

Підготувати текст лекції, тестового завдання для дистанційної форми навчання

Завдання для самостійної роботи

1. Інформаційна педагогіка – різновид освітніх технологій. Опрацювати навчальний матеріал з питань «Характер взаємозв'язку комп'ютеризації і розвитку креативності студента» та «Вебінар як форма інформаційних технологій у вищій школі»;
2. Підготувати доповідь на тему «Дистанційна освіта: аргументи «за» і «проти».

Індивідуально науково-дослідне завдання

Розробка авторської моделі навчання у ЗВО з використанням інформаційних технологій.

Рекомендована література

1. Галецький, С. Дистанційне навчання як елемент інформаційно-комунікаційних технологій в освіті / С. Галецький, Т. Галецька // Зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини. – Умань, 2018. – Вип. 1. – С. 54-63.
2. Глинський, Я. М. Інформатика: навчальний посібник для студентів 8 –11 кл. серед. шк. / Я. М. Глинський – Львів: Деол, 2001. – Кн. 2: Інформаційні технології. – 256 с.
3. Кухаренко, В. М. Теорія та практика змішаного навчання : монографія /за ред. В. М. Кухаренка. –Харків : «Міськдрук», НТУ, «ХП», 2016. – 284 с.
4. Кузьменко, В. В. Упровадження ІКТ як чинник нарощення якості освітнього процесу / В. В. Кузьменко, Ю. В. Кузьменко // Пед. альм.: зб. наук. пр. / КВНЗ «Херсон. акад. неперерв.освіти» Херсон. облради.—Херсон, 2018. – Вип. 37. – С. 41-45.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бистрова, Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України / Ю. В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство. – № 1 (4). – 2015. – С. 27–28.
2. Власова, Т. Р. Новітні тенденції розвитку освітніх технологій / Т. Р. Власова // Вісн. Чернівец. торг.-екон. ін-ту. – Чернівці, 2017. – Вип. 4 (68) : Економічні науки. – С. 233-239.
3. Волкова, Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник / Н. П. Волкова. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. – 360 с.
4. Галецький, С. Дистанційне навчання як елемент інформаційно-комунікаційних технологій в освіті / С. Галецький, Т. Галецька // Зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини. – Умань, 2018. – Вип. 1. – С. 54-63.
5. Дичківська, І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2015. – 304 с.
6. Дичківська, І. М. Інноваційні педагогічні технології [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м. в.] : [Б. в.], 2004. – Режим доступу: http://webuniver.at.ua/dichkivska_innovacijni_ped.tekhnologiji.pdf
7. Інноваційні технології в освітньому процесі : монографія / І. В. Хом'юк, В. А. Петрук, О. А. Голюк, В. В. Хом'юк. – Вінниця: ВНТУ, 2020. – 88 с.
8. Інноваційні технології навчання : навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м. в.] : [Б. в.], 2017. – Режим доступу: <https://ukreligieznavstvo.wordpress.com/2019/01/18/itn/>
9. Інноваційні методи навчання у вищій школі України [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м. в.] : [Б. в.], 2017. – Режим доступу: https://ndipzir.org.ua/wpcontent/uploads/2017/07/Klimova/6_3.pdf
10. Інтерактивні методи навчання як сучасний напрямок активізації пізнавальної діяльності студентів у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м. в.] : [Б. в.], 2013. – Режим доступу: http://storage.library.opu.ua/online/periodic/kms_2013_7/083-088.pdf
11. Кізім, С. С. Інтенсифікація професійної підготовки педагогів у закладах вищої освіти засобами мережевих технологій / С. С. Кізім, Л. В. Куцак, С. Ю. Люльчак // Зб. наук. пр. Пед. науки / Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2017. – Вип. 80, Т.3. – С. 254-258.
12. Комар, О. Теорія і практика застосування інноваційних інтерактивних технологій в руслі концепції розвитку педагогічної освіти /

О. Комар, О. Комар // Зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини. – Умань, 2018. – Вип. 1. – С. 130-140.

13. Кузьменко, В. В. Упровадження ІКТ як чинник нарощення якості освітнього процесу / В. В. Кузьменко, Ю. В. Кузьменко // Пед. альм.: зб. наук. пр. / КВНЗ «Херсон. акад. неперерв. освіти» Херсон. облради. — Херсон, 2018. – Вип. 37. – С. 41-45.

14. Кухаренко, В. М. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / за ред. В. М. Кухаренка. – Харків : «Міськдрук», НТУ, «ХІП», 2016. – 284с.

15. Лебединець, Т. М. Упровадження інтерактивних методів навчання у вищих навчальних закладах/ Т. М. Лебединець, І. В. Гуляєв, Л. В. Мироненко // Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2018. – Вип. 59. – С. 84-93.

16. Медіапедагогіка: навч. посібник / М. В. Загірняк, Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, А. В. Токарева. – Харків: «Друкарня Мадрид», 2018. – 360 с.

17. Проектування інноваційних педагогічних технологій [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м. в.] : [Б. в.], 2005. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/7692/97/>

18. Прокопів, Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник /Л. Прокопів. – Івано-Франківськ, 2017 – 166 с.

19. Стрельников, В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МППК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Бритченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с.

20. Сучасний зарубіжний досвід активізації навчального процесу у вищій школі [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м. в.] : [Б. в.], 2016. – Режим доступу: <http://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/science/stud-conf/suchasna-viyna-gumanitarniy-aspekt/40.pdf>

21. Технологія змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти: підручник /за заг. ред. В. В. Олійника, ред. кол.: С. П. Касьян, Л. Л. Ляхоцька, Л. В. Бондаренко; ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». – Київ, 2019. – 196 с.

22. Irina Khomuyk, Ievgeniia Ivanchenko, Oleg Maslii, Marina Gorlichenko // [Innovative methods in the process of higher mathematics for future military engineers](#) // Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference May 24-25, 2019. – Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, 2019. Vol.1– P. 254-264. DOI: 10.17770/sie2019vol1.3714 ; <http://dx.doi.org/10.17770/sie2019vol1.3714>

23. Хом'юк, І. В. Зміст та структура курсу «Сучасні педагогічні технології у вищих навчальних закладах» для підготовки докторів

філософії / І. В. Хом'юк // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. – Миколаїв : Миколаївський нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, 2018. – Вип. 2(61). – С. 304–310.

24. Хом'юк, В. В. Компетентностно-орієнтовані завдання як важливий чинник формування когнітивної складової математичної компетентності майбутніх інженерів / В. В. Хом'юк, І. В. Хом'юк // Збірник наукових праць «Актуальні питання природничо-математичної освіти». – Суми : Сумський держ. педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, 2017. – Вип. 1(9). – С. 107–114.

25. Хом'юк, І. В. Деякі аспекти впровадження інноваційних технологій у роботу вищого навчального закладу : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конф. «Інноваційні технології в процесі підготовки фахівців» (03-04 квіт. 2016 р.) / І. В. Хом'юк, В. А. Петрук ; М-во освіти і науки України, Вінницький національний технічний університет [та інш.]. – Вінниця: ВНТУ, 2016. – С. 181-184.

26. Хом'юк, І. В. Інтерактивні технології навчання вищої математики студентів технічних ВНЗ : навчальний посібник / І. В. Хом'юк, В. А. Петрук, В. В. Хом'юк. – Вінниця: ВНТУ, 2012. – 92 с.

27. Filacek, A. Social Sciences and Humanities in Czech Republic // Theory of Science. – 2004. – Vol. 24, № 1. – P. 5–34.

28. Henry Etzkowitz. The Triple Helix: University-Industry-Government Innovation In Action. – London: Routledge, 2008. – 177 p.

29. Research Universities and the Future of America: Ten Breakthrough Actions Vital to Our Nation's Prosperity and Security – Washington, D. C.: The National Academies Press, 2012. – P. 4.

*Електронне інструктивно-методичне видання
комбінованого використання.
Можна використовувати в локальному та мережному режимах*

Методичні вказівки
до практичних занять з дисципліни
«Сучасні педагогічні технології у закладах вищої освіти»
для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
всіх спеціальностей

Укладач *Ірина Володимирівна Хом'юк*

Рукопис оформив *І. Хом'юк*

Редактор *Т. Савчук*

Оригінал-макет виготовив *О. Кушнір*

Підписано до видання 01.06.2020 р.
Гарнітура Times New Roman.
Зам. № P2022-022.

Видавець та виготовлювач
Вінницький національний технічний університет,
інформаційний редакційно-видавничий центр.
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Хмельницьке шосе, 95,
м. Вінниця, 21021.
Тел. (0432) 65-18-06.
press.vntu.edu.ua;
E-mail: kivc.vntu@gmail.com.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.